

mystery, tricks, vitality, shyness: a cat in gloves catches no mice; as conceited as a barber's cat (means very conceited, vain); a cat on a hot tin roof (means full of lively activity); look like the cat that swallowed/ate the canary (means to look smug and self-satisfied, to look as if you have just had a great success); cat gets one's tongue (one cannot speak because of shyness)

The deer in English phraseology is found in the expression "be like a deer caught in the headlights", which means a psychological state, called anxiety, fear or surprise. For example, stag dinner means a bachelor party.

To go safely through the world you must have the eye of a falcon, the ear of an ass, the face of an ape, the mouth of a pig, the shoulders of a camel, and the legs of a deer.

In the English lingual culture, the *pig's* symbol is also ambiguous. The Celts revered the boar, portraying it on the banners and coins. In ancient Ireland, pigs and wild boars were considered sacred animals, and hunting boar is one of the characteristic Irish mythological plots. One should mention that a wild boar is associated with wildlife (to go hog-wild, as crazy as a peach-orchard boar, a driver who does not know how to keep his part of the road called a road hog). It should be noted that there are also "positive" phraseologisms in the English language with the image of a pig, a wild boar (to live high on / off the hog, to eat high on / off hog, to go whole hog). In English, pig is associated with wealth (piggy bank / pig-piggy bank). In the biblical phraseology one can find such idioms: to make a silk pursued from a sow's ear, to cast pearls before swine.

Dogs are one of the most noted and symbolic of animals. In Celtic myths, they were known as shapeshifters. On the other hand, Classic Antiquity art classified man's best friend as vigilant, faithful, and wise.

The English language contains numerous phraseologisms that characterize the *dog* as a work like a dog success and good luck (top dog, put on the dog, every dog has its way), clean as a hound's tooth). But at the same time, the dog is also associated with negative traits - nonsense (as sick as dog), inattention (to bark up the wrong tree), meaningless show (dog and pony show), competition (dog-eats-dog, fight like cats and dogs), lack of own thought or will (a shaggy dog story, the tail wagging the dog), cowardice (to turn tail, one's tail between one's legs), reluctance to accept a new one (you can not teach old dog new tricks).

Snakes are some of the most symbolically charged members of the animal kingdom. The impressive variety includes regeneration and renewal, female sexuality, agricultural fertility. In creation stories and religion, they're often associated with the underworld. One of the most notable features of the snake is in The Book of Genesis where the serpent tempts Eve to eat the forbidden fruit.

The image of the snake preserved mostly negative associations (snake in the grass - dangerous, to raise snakes - start a scandal, to see snakes - get drunk to the devils, a snake story is an incredible, "hunting" story, mad as a cut snake - very angry, snake oil/snake oil salesman - any salesperson trying to deceive you),

There are also expressions in which this image is positive (to give a square snake, to be snaky rich, to be as sound as a snake, to be in the snake's hips).

Taking into account the above-mentioned, one can conclude that animal symbols have a significant emotional potential that can be realized in different ways by means of English linguosemiotic system in view of the differences in the development of English linguistic culture.

**Костусяк Наталія Миколаївна,
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри – професор кафедри української мови;
Волинський національний університет імені Лесі Українки**

ОРФОГРАФІЧНІ ВАРІАНТИ ЗАПОЗИЧЕНИХ СЛІВ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ: СУЧАСНА МОВНА ПРАКТИКА

Проблеми українського слововживання завжди належали до актуальних й активно обговорюваних. Звісно, нині не бракує наукових та науково-популярних праць, присвячених

кодифікації мовних одиниць. Одне з найважливіших видань, де представлені й докладно описані графічні, орфографічні й пунктуаційні норми, яких необхідно дотримуватися в усіх сферах суспільного життя, – Український правопис (Київ: Наукова думка, 2019). Його нова редакція доповнена незначною кількістю змін, зокрема й тих, що стосуються слів іншомовного походження. Найбільше дискусій не тільки серед фахівців, а й непрофесійної громадськості викликало запропоноване вживання орфографічних варіантів, що, без сумніву, не сприяє водноманітненню написання слів. Від часу офіційного схвалення Кабінетом Міністрів України минуло понад два роки, упродовж яких уже накреслено певні тенденції у виборі тієї чи тієї кодифікованої форми. На матеріалі двох відомих видань, яким довіряє сучасний споживач інформації, – «Газети по-українськи» і «День», спробуємо виявити найчастіше вживані запозичені варіанти, а також ті, що переважно перебувають на периферії мовного вжитку чи зігноровані загалом.

Відповідно до § 131 Українського правопису, у словах давньогрецького й латинського походження буквосполучення *ai* звичайно передаємо через *ав*, що проілюстровано низкою усталених в українській мові прикладів: *автентичний, автобіографія, автомобіль, лавра, Мавританія, Аврора, Павло*. Водночас з огляду на стійку традицію поряд з *ав* дозволено вживати й *ау*, проте в обмеженій кількості лексем: *аудієнція / авдієнція, аудиторія / авдиторія, лауреат / лавреат, пауза / павза, фауна / фавна* (с. 162). Орфографічний варіант з *ау* був єдиним у попередньому виданні, проте, на нашу думку, він суперечить усталеним традиціям звукового ладу української мови, якому не притаманний збіг голосних. Крім того, залишок слів з *ау* може стати підґрунтям для оформлених нових запозичень за таким зразком. Попри це подвійне написання слід сприймати як обов'язкове для використання.

Сучасна мовна практика свідчить, що обидва варіанти різних слів мають неоднакову частоту вживання в газетних текстах. Зокрема, із часу схвалення нової редакції Українського правопису слова *аудієнція* й *фауна* переважають в обох досліджуваних газетах, із кількісного боку їм значно поступаються *авдієнція* та *фавна*, пор: *Зазначають, що особиста аудієнція у британської королеви в часи пандемії коронавірусу – рідкість і велика честь для канцлерки* (Газета по-українськи, 03.07.2021) і *Він (Орлов. – Н. К.) прибув до Парижу 21 лютого 1856 року та одразу отримав авдієнцію в Наполеона у палаці Тюїльрі...* (Газета по-українськи, 30.03.2021); *29 жовтня президентське подружжя відвідає Ватикан, де запланована аудієнція у Папи Римського Франциска* (День, 14.10.2021) і *Наступного дня прочани мають авдієнцію в Папи* (День, 06.03.2020); *Цей звір є одним з найбільших наземних хижаків у світі та найбільшим хижаком фауни України* (Газета по-українськи, 23.02.2022) і *Наразі усі відомі види кажанів української фавни внесені до Червоної книги* (Газета по-українськи, 27.10.2019); *Природний парк – насамперед флора і фауна* (День, 16.12.2021).

Таку саму тенденцію простежуємо й щодо варіантів *аудиторія, лауреат*, але тільки в «Газеті по-українськи»: *Аудиторія не отримує жодної інформації про жертви, військові збитки або втрати* (Газета по-українськи, 04.03.2022); *Авдиторія профільного порталу CalcioSpezia голосуванням також визначила Коваленка найкращим гравцем матчу оцінка 8.2* (Газета по-українськи, 17.10.2021); *Лауреати Нобелівської премії висловили свою підтримку Україні та закликали Росії припинити непотрібну війну* (Газета по-українськи, 02.03.2022); *Ігор Калинець, поет і прозаїк, політв'язень комуністичного режиму, лавреат Національної премії імені Шевченка, почесний доктор Львівського національного університету ім. Івана Франка* (Газета по-українськи, 01.03.2021). Зовсім інше кількісне співвідношення характерне для вказаних слів, засвідчених у газеті «День». Серед них частотніший варіант із буквосполученням *ав*, хоч форми *аудиторія* та *лауреат* теж представлені: *А хочеться, щоб доступ мала максимальна авдиторія* (День, 19.11.2021); *Глядацька авдиторія із щирою радістю відгукнулася на прем'єру...* (День, 19.11.2021); *За цей період аудиторія новин на радіо скоротилася більш, ніж в три рази, з 35% до 13%* (День, 19.11.2021); *Цього року лавреатом премії став Андрій Цаплійко, військовий журналіст* (День, 26.11.2021); *Визначено лауреата премії імені Б. М. Лятошинського у 2022 році (заг.)* (День, 20.01.2022).

Окремого коментаря потребують форми *пауза* й *павза*. У «Газеті по-українськи» центр мовного вияву становить слово *пауза*, на форму *павза* натрапляємо тільки в публікаціях про зміни в Українському правописі: Є високий ризик, що росіяни можуть використати переговорну **паузу** для відновлення сил, перегрупування чи інших підступних задумів (Газета по-українськи, 30.03.2022). Натомість у виданні «День» приблизно однакова частота вживання варіантів *пауза* й *павза*: Українська армія, прикордонники, сили поліції та спеціальних служб призупинили атаки Росії, діє оперативна **пауза** (День, 24.02.2022); Рашистам потрібна **павза**, щоб назбирати залишки резервів, розконсервувати техніку, провести приховану мобілізацію, притягти сюди найманців... (День, 22.03.2022).

Орфографічних змін частково зазнали слова грецького походження, у яких укладачі Українського правопису пропонують буквосполучення *th* передавати літерами *ф* і *т*: *анафема* / *анатема*, *дифірамб* / *дитирамб*, *ефір* / *етер*, *кафедра* / *кате́дра*, *логарифм* / *логаритм*, *міф* / *міт*, *міфологія* / *мітологія*; *Агафангел* / *Агатангел*, *Афіни* / *Атени*, *Борисфен* / *Бористен*, *Демосфен* / *Демостен*, *Марфа* / *Марта*, *Фессалія* / *Тессалія* та ін. (с. 156). Така кількість варіантів, поза сумнівом, ускладнює сприйняття. Аби уникнути цього, імовірно, краще було б уніфікувати поданий залишок форм і писати подібно до інших слів грецького походження тільки з буквою *т*. Тривале передавання поданих загальних назв із літерою *ф* вплинуло на те, що з-поміж затверджених в Українському правописі варіантів медійники переважно продовжили використовувати усталений: Після зняття **анафем** Вселенський патріарх Варфоломій I організував 15 грудня 2018 року об'єднавчий собор українських православних церков... (Газета по-українськи, 11.10.2021); Якщо знову трапиться нищівна поразка, то Суркісам треба буде припиняти співати **дифірамби** Луческу, а шукати нового тренера (Газета по-українськи, 20.10.2021); «Сьогодні сумно, тому що разом з Дональдом Трампом йде мрія», – такими словами розпочав свій **дифірамб** на адресу 45-го президента США співробітник «Коммерсанта» (День, 21.01.2021); Українська **міфологія** здатна здивувати таким різноманіттям сюжетів і персонажів, що попереду нас чекає чимало відкриттів (Газета по-українськи, 20.08.2021). У газеті «День», зокрема в статті відомого українського літературознавця Миколи Жулинського, трапився варіант *мітологія*: Юрій Барабаш у цьому фундаментальному дослідженні ... вперше у шевченкознавстві виокремлює важливі з історіософського погляду ті проблеми, первні, які він вважає базовими для історіософії Шевченка. Передусім це націософський первень, національна **мітологія**, національна самокритика, національна історія, національна держава (День, 13.08.2021). Водночас у мовний простір починають активніше проникати деякі форми з літерою *т*, як-от: *етер*, *катедра*, *міт*, хоч про їхнє домінування поки не йдеться: ...мелітопольці **ефір** не побачать, бо в місті вже другу добу йде інформаційна війна (Газета по-українськи, 28.03.2022); Під час **етеру** CNN вони розповіли, як це – воювати з росіянами в небі (Газета по-українськи, 24.03.2022); У Сумах російські ракети вдарили по території 27-ї артилерійської бригади, військової **кафедри** СумДУ та кадетського корпусу (Газета по-українськи, 03.03.2022); Олександр Зеленський завідує **катедрою** інформатики й інформаційних технологій в економічному інституті Кривого Рогу (Газета по-українськи, 04.09.2020); Українська армія раз і назавжди спростувала **міф** про непереможність росіян (Газета по-українськи, 01.04.2022); Сергій Жадан та «ДахаБраха» представлять гімн «Ковчезу Україна» – **міт** про Ноя на український лад (Газета по-українськи, 21.08.2021); Однак згодом окупанти вирішили використати ім'я і славу композитора для пропаганди, створюючи **міт** про його німецьке походження (День, 18.02.2021).

Медіатексти обох досліджуваних видань виявляють незначну спільність щодо вживання варіантних власних назв. Зокрема, у статтях про відомого науковця Кримського послідовно використано ім'я *Агатангел*: На зібранні вісім академіків обрали президентом академії Володимира Вернадського, секретарем – **Агатангела** Кримського (Газета по-українськи, 27.11.2021); Юний **Агатангел** вже у три з половиною роки навчився читати... (День, 16.01.2021). Пишучи про грецьку столицю, журналісти частіше використовують форму *Афіни*, якій за кількісними показниками поступається варіант *Атени*:

Представництво Афін провело шість евакуаційних операцій (Газета по-українськи, 29.03.2022); *Наприклад, одна з них (солом'яних ляльок. – Н. К.) стала окрасою українського кафе в Атенах, одну купили на подарунок для мера турецького міста, а ще одна потрапила до музею в США* (Газета по-українськи, 30.10.2020); *У Маріуполі проживають десятки тисяч етнічних греків, тому Афіни прагнуть йому допомогати* (День, 22.03.2022); *Мій великий репортаж про Атени читайте у п'ятничному номері нашої газети* (День, 01.12.2021).

Відповідно до поданих в Українському правописі рекомендацій, у деяких іншомовних словах, зокрема прізвищах та іменах людей, звук [g] рекомендовано передавати «двома способами: шляхом адаптації до звукового ладу української мови – буквою г (*Вергілій, Гарсія, Гегель, Георг, Гете, Грегуар, Гуллівер*) і шляхом імітації іншомовного [g] – буквою ґ (*Вергілій, Гарсія, Гегель, Георг, Гете, Грегуар, Гуллівер* і т. ін.)» (с. 156). Попри те що звичною в цій позиції є літера г, у медіатекстах обох аналізованих видань натрапляємо тільки на усталені форми власної назви *Вергілій: 2018-го Голенко поставив «Енеїду XXI» за н'есою Віталія Ченського. Осучаснили Вергілія й Котляревського, не втративши історії Енея* (Газета по-українськи, 28.11.2021); *Є чудова фраза з «Божественної комедії», як Вергілій каже Данте: «Non ragioniam di loro, ma guarda e passa» (...дослівний переклад: «Не думаймо про них, поглянь і пройди повз»)* (День, 29.12.2021). Але в написанні інших антропонімів цього різновиду простежуємо різні тенденції: автори текстів, поданих у «Газеті по-українськи», надають перевагу словам із буквою г, натомість журналісти «Дня» взяли до уваги варіант із г, а літеру ґ у розгляданих власних назв уживають спорадично. Пор.: *Новий спосіб асфальтування винайшов дослідник Альваро Гарсія* (Газета по-українськи, 07.12.2021); *Гроші заарештували у межах санкцій щодо РФ, заявив офіційний представник французького уряду Габріель Атталь...* (Газета по-українськи, 24.03.2022) і *Саме Микола Лукаш чи не вперше в європейській літературі здійснив сміливий експеримент, перекладаючи українською поезію Фредеріко Гарсія Лорки, написану галісійським діалектом іспанської мови, за допомогою також діалекту гуцульського* (День, 04.02.2020); *Усі ми знаємо, що Габріель Гарсія Маркес був чудовим прозаїком, зокрема блискучим романістом...* (День, 03.01.2020); *Найбільш плідними роками творчої праці Миколи Лукаша було двадцятиліття з 1953 до 1973 року, коли він переклав «Фауста» Гете, «Мадам Боварі» Флобера, лірику Шиллера...* (День, 04.02.2020); *І все це ніби має науково обґрунтувати покликання на Гегеля й Гьоделя, адже в теоретичних доробках останніх стверджується, що закриті системи неминуче є суперечливими, якщо не містять власного конститутивного елементу зовні* (День, 23.11.2021); *За твердженням Гантінгтона, з початку 90-х років ХХ ст., джерелом світових збройних конфліктів будуть не правителі, нації або ідеології, однак військові загрози полягатимуть у зіткненні цивілізацій* (День, 15.02.2021).

Отже, суспільна мовна практика засвідчила, що запропоновані в новій редакції Українського правопису орфографічні варіанти іншомовних слів сприйняті неоднозначно. У «Газеті по-українськи» трапляється більше утрадиційнених форм, натомість медійники видання «День» зазвичай послуговуються двома рекомендованими варіантами, подекуди надають перевагу тим, які більшою мірою відповідають звуковому ладові української мови. Проаналізований матеріал доводить, що процес втілення правописних змін триває. І тільки з часом стане зрозуміло, яку з форм сприйняла мовна практика, а від якої відмовилася.